

Nr 46.

Utlåtande med anledning av väckta motioner angående utredning om vissa åtgärder för en förbättrad skogsvård.

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 335 av herrar *Osvald* och *Näsgård* samt II: 393 av herrar *Mårtensson* i Smedstorp och *Persson* i Svensköp, har hemställts att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en allsidig utredning av möjligheterna att genom intensivare gallringar och en allmänt förbättrad skogsvård avhjälpa de i motionerna påtalade bristerna och framlägga därav föranledda förslag.

Angående de skäl, som åberopats till stöd för yrkandena, får utskottet hänvisa till framställningen i motionerna.

Över motionerna ha yttranden avgivits av *styrelsen för skogshögskolan och statens skogsforskningsinstitut*, *skogsstyrelsen* och *domänstyrelsen*. Vidare har *Sveriges skogsägareförbund* inkommit med en den 13 mars 1950 dagtecknad skrift. Därjämte ha muntliga upplysningar lämnats utskottet av professorerna vid skogshögskolan S. B. G. Lindquist och S. J. Petrini samt av representanter för Stockholms skogsmannaklubb.

Högskolestyrelsen har hänfört sig till en den 25 februari 1950 dagtecknad skrivelse av f. d. professorn Henrik Pettersson i Stockholm, vilken skrivelse är av i huvudsak följande innehåll.

Gallringsintervallets lämpliga längd har varit mycket diskuterad, men med ringa utbyte. Oklarheten på detta område beror väsentligen på svårigheten att hålla isär effekterna av intervall och gallringsstyrka. För en viss bonitet bestämmes produktionen i stort sett av den fortskridande utglesningen på lång sikt. Om denna åstadkommes genom korta intervall och svaga huggningar eller långa intervall och starka uttag har i vanliga fall ringa betydelse. Beträffande tidigare överslutna bestånd och i vindexponerade lägen kan det emellertid vara nödvändigt att undvika starka engångsuttag. Enda sättet att likväl genomföra en kraftigt fortskridande utglesning är då att välja korta intervall. Där särskilda skäl ej föreligga, torde det vara klokt att använda måttligt långa intervall, förslagsvis 10 år i Norrland och 5 år i södra Sverige.

Lindquist och Petrini ha åberopat av mig utförda undersökningar, varmed torde avses skriften »Utvecklingsprognoser för skogsbestånd», Stockholm 1937. Där förekommer å s. 30, tabell 7, en studie över effekterna av 5, 10 och 15 års intervall inom ungefär samma långtidsutveckling. Jämförelsen visar följande produktionsvinster.

Bonitet h100	Produktionsökning vid minskning av intervallet		
	från 10 till 5 år	från 15 till 10 år	från 15 till 5 år
15.....	4.2 %	12.5 %	17.3 %
20.....	3.6 %	11.5 %	15.5 %
25.....	3.0 %	9.0 %	12.3 %

Förestående siffror gälla för bestånd med stor utgångstäthet. Jämförelsen är begränsad till högst 100 år. Vid generalisering av ökningsprocenterna måste därför glesa och gamla bestånd uteslutas. En mycket stor del av Norrland undandrages alltså från tillämpningen.

Intervallminskningen från 10 till 5 år motsvarar närmast förhållandena i södra Sverige, medan minskningen från 15 till 10 år kan anses gälla för de delar av norra Sverige, där gallringsbruk förekommer. Minskningen från 15 till 5 år torde sällan komma i fråga.

Ett försök att ur min tabell 7 taga fram produktionsvinsten vid förkortat intervall ger alltså för medelboniteten en ökning av 3,6 % i södra Sverige och *primärt* 11,5 % i norra Sverige. Emellertid kan sistnämnda procent, såsom förut framhållits, icke tillämpas på glesa och gamla bestånd. Om man vill använda procenten för att beräkna den totala tillväxtens ökning måste därför antingen tillväxtbeloppet eller procenten minskas högst väsentligt. Förlägges minskningen till procenten, torde denna böra sänkas till ungefär samma nivå som siffran för södra Sverige. Vi skulle då för hela landet ha att räkna med en produktionsvinst av 3 till 4 % i stället för 10 %, som Lindquist och Petrini synbarligen använt.

Härtill kommer att senare undersökningar visat mindre produktionsökning än i tabell 7 eller till och med produktionsminskning vid övergång till kortare intervall. För närvarande synes det klokast att icke räkna med någon produktionsökning vid sänkning av intervallet.

Emellertid är intervallet endast en detalj i gallringen. Av större betydelse är frågan, hur produktionen påverkas av gallringen i sin helhet. Det är påtagligt, att gallringen kan öka *skörden* av rått virke genom att i tid tillvarata träd, som eljest skulle torkat. Däremot finnas inga säkra belägg för att gallring kan öka virkesproduktionen. Starka gallringar kunna i mycket avsevärd grad sänka den producerade virkesmängden.

Man gallrar alltså ej för att få större produktion utan för att erhålla grövre samt i andra avseenden bättre och värdefullare träd. Men grövre träd betyder färre träd och därför stiger den totala värdeproduktionen ej på samma sätt som de enskilda trädens värden. I en serie försök med olika gallringsstyrka, där trädens värden bestämts uteslutande av dimensionerna, kulminerar värdeproduktionen redan vid svaga gallringar och den faller därefter, då gallringen skärpes. Denna fallande tendens kan i viss grad motvägas genom kvalitetsförbättring, vars betydelse dock växlar mycket med konjunkturen.

Här relaterade erfarenheter avse jämförelser mellan olika skötselprogram, som tillämpas under hela den tid, då bestånden äro gallringsbara. Vi ha sett, att skillnaderna i värdeproduktion tala emot både för starka och för svaga gallringar. För motionernas frågeställning intresserar mest det senare fallet. Vi få då komma ihåg att jämförelsen mellan motionärernas önskningsprogram och rådande förhållanden icke gäller beståndens hela liv, utan en mindre del därav. Om en värdeproduktionsförlust uppstår genom eftersläpning av gallringen, vilket ingalunda är säkert, blir den betydligt mindre än skillnaden mellan livslånga program.

På grund av ovanstående får jag såsom min mening uttala, att professorerna Lindquist och Petrini saknat tillräcklig grund för sin beräkning av produktionsvinsten 5 000 000 kubikmeter årligen med ett värde av 70 000 000 kronor. Ej heller kan jag biträda åsikten, att den eventuella vinsten skulle i sin helhet vara tillgänglig 30 till 60 år från det den intensivare skötseln satts in.

I det föregående har diskussionen förts på den av förslagsställarna valda planen, nämligen i anslutning till produktionsvinsten. Här bör emellertid framhållas, att det ojämförligt mest bärande motivet för gallring är den förbättring av räntabiliteten, som därigenom uppnås. Om räntabilitetssynpunkten anlades, skulle å andra sidan den påyrkade personalökningen mycket försvåras.

Med det anförda är icke sagt, att allt är bra som det är i våra skogar. Så är långt ifrån fallet. Meningarna kunna emellertid vara delade om hur problemet bör angripas. Det avgörande synes vara, om situationen skall anses så kritisk som motionärerna framhålla. Detta skulle i så fall endast kunna gälla mellersta och övre Norrland. Men där äro virkesförråden för små, varför en minskning av uttagen allmänt eftersträvas. Samtidigt äro föryngringsarealerna också för små, vilket motiverar avsevärda slutavverkningar. Dessa böra visserligen förläggas till de glesast bestockade arealerna, men förhållandet utgör likväl ett hinder mot en stark ökning av gallringarna. Just i den landsända, där virkessituationen anses kritisk, är alltså personalbehovet för gallring icke särskilt framträdande.

Däremot torde en avsevärd personalökning erfordras för reproduktionsprogrammets genomförande.

Enligt motionärernas mening är bristen på förvaltande och bevakande personal en huvudorsak till att vår nuvarande virkessituation är så kritisk. Detta är överord. Med uttalandet måste avses Norrland, och huvudorsaken till där rådande tillstånd är utan tvekan den åldersfördelning, som rådde vid början av urskogarnas exploatering. Det dåvarande stora överskottet på gammal skog måste sätta djupa spår i skogsbrukets utveckling, som ingen skogspolitik kunnat förebygga. Dock är det sannolikt, att övergången från urskogsstadiet kunnat mildras genom större varsamhet, som bland annat skulle tagit sig uttryck i mindre avverkningar och därigenom krävt mindre personal.

Den nuvarande generationen skogsmän måste nog erkänna att rådande missförhållanden i skogsbruket i mycket förorsakats av bristande kunskap. Erfarenheten har lärt, att plötsliga personalökningar lätt medföra sänkt kunskapsnivå. Just från denna utgångspunkt synes det angeläget, att den personalökning, som blir nödvändig, får ske genom organiskt växande. Vi stå nu i en skoglig brytningstid. Skogsforskningsinstitutet och skogshögskolan ha nyligen omorganiserats. En ny skogsvårdslag har trätt i kraft den 1 januari 1949. Inom kort tid böra dessa viktiga beslut medföra en viss stabilisering av den skogliga åsiktsbildningen. Så snart tillräcklig erfarenhet vunnits torde det vara lämpligt att upptaga hithörande organisationsfrågor till allsidig utredning.

Skogsstyrelsen har anfört i sitt den 27 februari 1950 dagtecknade yttrande.

I anslutning till vad i motionerna uttalas om skogarnas skötsel och frågan i vilken utsträckning en eftersatt omvårdnad kan betingas av brister i skogsvårdsstyrelsernas, statliga skogsförvaltningarnas och de privata företagens »personaluppsättning» vill skogsstyrelsen beträffande skogsvårdsstyrelserna hänvisa till den s. k. skogsvårdsstyrelseutredningen (SOU 1946: 46).

Nämnda utredning, som bl. a. avsåg verksamhetens framtida personal-

behov, sökte klarlägga den kvantitativa omfattningen av skogsvårdsstyrelsernas arbetsuppgifter med ledning av en på föreliggande skogliga förhållanden baserad undersökning. Målsättningen beträffande intensiteten i verksamheten, d. v. s. takten i vilken grundförbättringar, underhållsarbeten, reproduktionsåtgärder m. m. beräknades böra komma till utförande, är av viss betydelse för bedömande av den fråga som beröres i motionerna och förtjänar därför bringas i erinran, åtminstone i vissa huvudpunkter. Det förutsettes bl. a. att man för genomförande av eftersatta, i lag föreskrivna återväxtåtgärder, vilka givetvis borde vidtagas med det snaraste, måste räkna med omkring 20 år samt att erforderliga återväxtåtgärder å av ålder kala marker och trakter med otillfredsställande skogstillstånd, röjningar i stavaskog och tätväxande ungskogar ävensom erforderliga skogsdikningar och skogsvägar skulle kunna vara fullbordade inom 50 år.

Undersökningens resultat, det s. k. »normalprogrammet», pekade på att de beräknade arbetsuppgifterna, utförda utan prutmån, skulle kräva en så stor utökning av 1944 års personalstock att den »främst av finansiella skäl icke kunde komma i fråga» (citad ur utredningsrapporten). Utredningens rekommenderade därför programmets genomförande till ungefär 65 % såsom en »tills vidare möjlig och rimlig linje». Genom beslut vid riksdagarna 1946, 1947, 1948 och 1949 ha medel för verksamheten ställts till förfogande i en utsträckning som, med undantag av 1948, motsvarar normalprogrammets genomförande till nämnda procent.

En statistisk undersökning omfattande olika skogsägarekategorier rörande behovet av skogligt utbildad personal utfördes och publicerades av statens arbetsmarknadskommission 1944. Vad personalbehovet inom de privata företagen beträffar synas utredningen och införskaffade uttalanden giva vid handen, att de nuvarande förvaltningsenheterna och personalstaberna ungefärligen ha en storlek som av företagen själva anses lämplig.

Vid övervägandet av frågan hur en intensifiering av skogsvården skall kunna uppnås ha motionärerna, med hänvisning till av professorerna Lindquist och Petrini gjorda uttalanden, i huvudsak uppehållit sig vid den eftersläpning i skogsgallringarna, som konstaterats. I anledning av detta vill skogsstyrelsen framhålla, att frågan om gallringarna icke bör behandlas som ett fristående problem utan som en betydelsefull detalj i ett vidare sammanhang, där särskilt avsättningsmöjligheterna och den framtida tillgången på klenvirke ha avgörande betydelse för valet av de åtgärder som böra vidtagas. Då Kungl. Maj:t uppenbarligen redan bedömt förutsättningarna för frågans lösning efter liknande synpunkter och genom beslut den 20 januari 1950 föranstaltat om särskild utredning rörande möjligheterna att utnyttja skogstillgångarna på ett mera rationellt sätt, utgår skogsstyrelsen från att därvid såväl de i motionerna avhandlade skogsvårdsfrågorna som de här av skogsstyrelsen särskilt berörda avsättningsförhållandena för gallringsvirket komma att bli föremål för uppmärksamhet.

Enligt chefens för handelsdepartementet yttrande till statsrådsprotokollet för den 20 januari 1950 skall utredningen huvudsakligen avse produktionsförhållandena i de södra delarna av landets skogsvård i allmänhet utan någon provinsieell begränsning. En utredning i motionernas syfte förutsätter alltså hänsynstaganden jämväl till förhållandena i norra Sverige.

Då det emellertid kan antagas, att de resultat, vartill den nyligen igångsatta utredningen kommer, i väsentliga avseenden kunna nyttiggöras i en utredning av den typ motionärerna begärt, vill skogsstyrelsen uttala såsom sin uppfattning, att den i motionerna I: 335 och II: 393 begärda utredningen tills vidare bör anstå.

Domänstyrelsens yttrande, dagtecknat den 4 mars 1950, innehåller i huvudsak följande.

Domänstyrelsen har beretts tillfälle att taga del av den av Lindquist och Petrini framlagda utredningen, vilken dock ännu ej föreligger i färdigt skick och enligt uppgift avses komma att ytterligare bearbetas och kompletteras, varför styrelsen icke anser sig böra närmare ingå på densamma. Styrelsen vill dock framhålla, att gallringarnas huvudsakliga betydelse ligger i möjligheten till förbättring av virkesavkastningens kvalitet, och att den av utredningsmännen beräknade produktionsökningen synes högst oviss, så mycket mera som stora områden, främst i Norrland, äro bevuxna med glesa och ojämna bestånd. Enligt av Petrini muntligen lämnad redogörelse belyser utredningen i huvudsak produktionsförlusterna såsom en följd av dels försummade gallringar och alltför långa gallringsintervaller, dels ock andra faktorer, exempelvis otillfredsställande bestockning, för marken olämpligt träslag, otillräckligt vägnät, otillfredsställande flottleder m. m., svårigheter att avsätta virke av kienare dimensioner samt icke minst bristen på skogsarbetare.

I anledning av motionärernas uttalande angående bristen på förvaltande och bevakande personal vill styrelsen framhålla, att revirens och bevaknings-trakternas omfattning ständigt är föremål för styrelsens uppmärksamhet. Denna fråga har även berörts i en den 7 februari 1945 av statens sakrevision till domänstyrelsen överlämnad promemoria, i vilken framlagts resultatet av en på sakrevisionens uppdrag av jägmästaren G. Tamm och skogschefen G. Wesslén med biträde av revisorn hos sakrevisionen S. Granström verkställd undersökning rörande domänverkets skogsförvaltning och därmed sammanhängande spørsmål. I denna promemoria uttala granskningsmännen bl. a. följande: »En jägmästares och enkannerligen en revirförvaltares arbetsinsats har ett avgörande inflytande på kronoskogarnas skötsel. Det ligger i sakens natur, att en rätt omvårdnad om och ett ekonomiskt nyttiggörande av skogen kräver en verksamhet, som i främsta rummet är lokaliserad till arbetsobjektet, d. v. s. förlagd till skogen. Emellertid anse sig granskningsmännen ha funnit, att jägmästarnas huvudsakliga arbete för närvarande mera är knutet till skrivbordet än till utomhusgöromål.»

På ett annat ställe i promemorian heter det: »Detta anmärkningsvärda förhållande att revirförvaltarna och i stor utsträckning även deras assistenter sakna tid och möjlighet att i erforderlig omfattning sköta sin viktigaste uppgift, nämligen skogens och skogskapitalets direkta vård och nyttiggörande, kan givetvis icke anses tillfredsställande. Att vinna rättelse häri är nödvändigt. Viktigast synes härvid vara att giva revirförvaltningarna en effektivt arbetande kontorsorganisation, så att ett avlyftande från revirförvaltarna och deras assistenter av enklare expeditionsgöromål möjliggöres.»

Den av tjänstemän i domänstyrelsen och ledamöter av statens organisationsnämnd sammansatta beredning, den s. k. organisationsutredningen, som trädde i verksamhet hösten 1942, upptog bl. a. dessa frågor på sitt program. Redan dessförinnan hade emellertid domänstyrelsen arbetat för att avlyfta kassarörelsen och därav föranlett bokföringsarbete från kronojägarna.

Genom den från och med ingången av 1947 genomförda nya kontorsorganisationen, varigenom tillkommit 23 kontor på olika platser i riket, har kassarörelsen och en stor del av kontorsarbetet å revirexpeditionerna överförts från dessa till kontoren. Härigenom ha skapats bättre förutsättningar för såväl jägmästare som kronojägare att mera ägna sig åt det praktiska förvaltningsarbetet.

Den förvaltande personalen utgöres av jägmästare och biträdande jägmästare, varav de förstnämnda i regel äro revirförvaltare och de senare utgöra en rekryteringskår, vars numerär måste avvägas bl. a. med hänsyn härtill. Antalet förvaltningsenheter är således avgörande för den förvaltande personalens storlek. Ju mindre förvaltningsområdena äro, desto större möjligheter äger personalen att ägna sig åt arbetet i skogen.

I samband med de ekklesiastiska skogarnas överförande från domänverket till annan förvaltningsmyndighet genomfördes i början på 1930-talet en omfattande revirreglering, varigenom antalet revir reducerades från 127 till 89.

Sedermera har en ökning av förvaltningsenheternas antal ägt rum dels genom tillskapande av fem s. k. extra revir (tidigare benämnda revirdelar), dels genom inrättande av nya revir på grund av markinköp. Antalet revir är sålunda för närvarande 106, varav 5 extra.

Vid behandling av frågan angående revirens storlek uttalar sakrevisionen i sin ovannämnda promemoria bl. a.: »Det är givetvis icke möjligt att vid dylika revirregleringar uppnå ett alltigenom och för framtiden idealiskt resultat i fråga om förvaltningsenheternas omfattning. En del revir ha också onekligen blivit väl stora, medan andra måste anses ha blivit väl små.» I fortsättningen uttala granskningsmännen, att några av norrlandsreviren inom en snar framtid torde böra uppdelas samt att en del revir, framför allt i de södra och mellersta delarna av landet, icke minst vid jämförelser med motsvarande förvaltningsområden inom det privata skogsbruket, måste anses väl små. Utan en mera ingående prövning ha granskningsmännen dock icke ansett sig kunna taga ställning till en sådan omreglering.

Emellertid har arbetsbelastningen för revirförvaltningarna succesivt ökat dels genom större omfattning av de egna avverkningarna, dels genom ökade återväxtarbeten och större fordringar på intensitet i skogsvårdsarbetet m. m. Härutöver må framhållas att domänverkets handhavande jämlikt kungörelsen den 17 juni 1943 (nr 532) av däri avsedda kronotop medfört en högst betydande ökning av arbetet för revirförvaltningarna i Norrland och norra Dalarna.

Det har därför synts styrelsen nödvändigt att ånyo överväga huruvida icke en del av förvaltningsenheterna måste minskas. I underdånig skrivelse den 3 januari 1950 har styrelsen bl. a. funnit sig böra anmäla, att behov föreligger av ytterligare 3 nya befattningar för jägmästare i övre Norrland samt av 5 reservbefattningar, avsedda att tagas i anspråk, där ändringar av jägmästarnas arbetsuppgifter eller andra omständigheter så kräva. Så snart förutsättningar föreligga att genomföra dessa ändringar i revirindelningen, ämnar styrelsen framlägga förslag härom samt om inrättandet i samband därmed av ytterligare 8 jägmästarebefattningar, varav 5 reservbefattningar.

Även i fråga om storleken av den bevakande personalen, kronojägare och biträdande kronojägare, kan fastställas, att antalet bevakningstrakter utgör ett mått på personalens numerär. Styrelsen vill i samband härmed framhålla, att styrelsen under senare år inrättat ett flertal nya bevakningstrakter och inom närmaste tiden avser att inrätta ytterligare ett antal sådana, där detta erfordras med hänsyn till skogsvårdens krav.

Styrelsen får slutligen framhålla, att styrelsen söker att på många olika sätt åvägabringa bättre vård av statens skogstillgångar och ett bättre utnyttjande av de kronans marker, som för närvarande ej lämna full produktion. Sedan en del år tillbaka är inom styrelsen en avdelning sysselsatt med att utreda omfattningen av de kronans skogsmarker, som ej äro fullt utnyttjade, och planläggning av nödiga föryngringsåtgärder samt härför erforderliga anläggningar av plantskolor. Denna avdelning har även på sitt

arbetsprogram att följa utvecklingen beträffande nykonstruktion och framställning av bättre föryngringsredskap jämsides med anskaffande av högvärdigt skogsfrö och plantmateriel. Två särskilda avdelningar i styrelsen, en för norra och en för södra Sverige, handhava planläggningen av nydikningar och rensningsarbeten. För nyanläggning och ombyggnad av vågar har inrättats en avdelning under ledning av en byrådirektör (civilingenjör, väg- och vattenbyggare) med honom underställda vägingenjörer och annan personal. Inom vissa lokalförvaltningar ha under senare år jämväl anställts för vägbyggnad utbildade fackmän. För anskaffande av bättre bostäder, vilket för skogens förseende med arbetskraft är ett oeftergivligt villkor, arbetar en särskild avdelning i styrelsen under ledning av en chefsarkitekt, varjämte lokalförvaltningarna förstärkts med fackutbildad byggnadspersonal. Intensiteten av verksamheten inom alla dessa avdelningar kan i viss mån avläsas på storleken av de anslag, som under senare år förbrukats för arbeten inom olika verksamhetsgrenar, därvid bör beaktas att anslagen till inom skogsbruket erforderliga byggnader under senare år begränsats till belopp långt mindre än de styrelsen för ändamålet begärt i de årliga generalförslagen.

Under perioden 1945—1949 ha för nedan angivna arbeten förbrukats följande ungefärliga belopp (angivna i miljoner kronor):

	1945	1946	1947	1948	1949 (preliminärt)
för byggnader.....	4·8	6·6	8·7	8·8	6·9
» vågar	2·3	3·6	5·1	5·5	4·9
» diken	0·1	0·3	0·4	0·7	1·9
« skogsföryngring	1·2	2·2	2·1	3·7	6·1
Summa	8·4	12·7	16·3	18·7	19·8

Häri ingå ej kostnaderna för inköp av erforderliga maskiner och redskap. Sammanfattningsvis får styrelsen framhålla följande. Vården av skogar i riket är utan tvivel i vissa avseenden bristfällig, och även beträffande statens skogar kunna självfallet brister i skötseln påvisas, vilka dock mera hänföra sig till föryngringen av skog i Norrland än till i allmänhet efter-satta gallringar. Motionärernas uppgift att produktionsvinster av storleksordningen 5 miljoner kubikmeter årligen skulle kunna förväntas vid en intensifiering av gallringarna över hela landet saknar, såvitt styrelsen känner, verklighetsunderlag och är vilseledande. Statsskogarnas ekonomiska skötsel och vård förbättras successivt genom åtgärder av många olika slag, som vidtagits ej minst under de senaste åren. Den av motionärerna förordade ökningen av förvaltningspersonalen kan utgöra en sådan åtgärd. Det är emellertid ovisst, huruvida en kraftigare ökning av nämnda personal är med hänsyn till skogens framtidsvärden erforderlig och med hänsyn till den aktuella skogsavkastningen försvarlig. Rationaliseringsåtgärder på flera områden kunna säkerligen ofta främja skogsvården på ett bättre sätt, och motionärernas förslag innebär därför en grov förenkling av problem som måste lösas med ledning av praktiska erfarenheter, vunna inom det ekonomiska skogsbrukets eget verksamhetsfält.

Slutligen har *Sveriges skogsägareförbund* anfört i sin förut nämnda skrift.

Sveriges skogsägareförbund vill icke bestrida, att allvarliga brister finnas i vårt lands skogsvård och att detta gäller samtliga ägarekategorier. Framför allt ha återväxtarbetena av skilda anledningar, som i olika sam-

manhang utförligt belysts och här ej behöva beröras, blivit eftersatta. Även röjningar och gallringar behöva förvisso utföras i avsevärt större omfattning än som skett.

Om förbundet sålunda delar motionärernas åsikt om att vissa betydande brister föreligga i svenskt skogsvårdsarbete, har förbundet en mot motionärerna avvikande mening rörande orsakerna till berörda brister samt medlen för deras avhjälpande. I motionerna göres gällande, att eftersläpningen i fråga om föryngringsåtgärderna samt det eftersatta gallringsarbetet väsentligen föranletts av att man inom svenskt skogsbruk arbetar med för liten förvaltande och bevakande personal. Motionärerna ha här enligt förbundets mening gjort sig skyldiga till en felbedömning.

Eftersläpningen i fråga om föryngringsåtgärderna har flera orsaker. Betydelsefullast i berörda hänseende torde ha varit dels att man tidigare inom skogliga kretsar haft en allt för stark och optimistisk tilltro till möjligheterna att erhålla naturlig föryngring även i mer svårörygrade beståndstyper och landsdelar samt dels att under hela kriget samt åren närmast efter detta arbetskraft icke stått att uppbringa under skogsodlingssäsongen i den omfattning, att det varit möjligt att utföra skogskulturer i önskvärd utsträckning. Sedan numera de skogliga föryngringsproblemen blivit vetenskapligt bättre klarlagda och sedan under de sista åren tillgången på arbetskraft i skogarna blivit något rikligare, har man med större kraft gripit sig an med de löpande och de tidigare försummade återväxtåtgärderna, och det finnes goda förhoppningar om att man småningom skall komma i balans med dessa arbeten. I varje fall gäller detta det större, enskilda skogsbruket, för vilket förbundet har att föra talan. Förbundet tror icke, att beträffande nämnda skogsägarekategori omfattningen av föryngringsåtgärderna kommer att hållas tillbaka genom att den förvaltande och bevakande personalen skulle vara för liten. I den mån arbetskraft i skogarna kan mobiliseras för skogskulturer m. m., komma säkerligen även dessa skogsägare att tillhandahålla nödig förmanspersonal för arbetenas organiserande.

Vad härefter beträffar gallringsarbetets omfattning får förbundet uttala, att dessa åtgärder främst bero av två betydelsefulla faktorer, nämligen dels möjligheterna att avsätta de klenaste virkesdimensionerna och dels tillgången på arbetskraft. När den uppväxande yngre skogen nått den ålder och grovlek, att det vid gallringarna utfallande virket är dugligt till massaved, props eller prima brännved, plägar detta även regelmässigt vara avsättningsbart. Gallringar torde då även, i varje fall inom det större skogsbruket, komma till utförande. Emellertid är det med hänsyn till skogsvården synnerligen angeläget, att röjningar och gallringar insätts i bestånden, redan innan dessa nått den utveckling, att de giva avsättningsbart virkesutfall i form av massaved, props eller prima ved. Under krigsårens bränslebrist fanns god avsättning för det klenare gallringsvirket i form av pannved, kolved och långved till järnbruken. Numera finnas väl alltså avsättningsmöjligheter för kolved och långved i vissa begränsade delar av landet, men i stort sett föreligga markerade avsättningssvårigheter för det virke av klena dimensioner, som utvinnes vid de tidiga gallringarna. Detta förhållande motverkar i hög grad många skogsägares benägenhet att nedlägga arbete och kostnader på sådana huggningar. Frekvensen av de ur beståndsvårdssynpunkt så viktiga tidiga gallringarna är sålunda till ej ringa grad en marknadsfråga. Kungl. Maj:t har observerat detta samt nyligen tillkallat sakkunniga med uppdrag att undersöka möjligheterna för beredande av bättre avsättningsmöjligheter för nu ifrågakvarande virke av klenare dimensioner. Problemet har därmed angripits i dess kärnpunkt.

Såsom förbundet ovan framhållit, är spörsmålet om de beståndsvårdan-

de gallringarnas omfattning även i mycket hög grad en fråga om tillgång på arbetskraft i skogarna. Vid praktiskt taget allt avverkningsarbete samt i övrigt även i viss mån vid körningarna gäller, att åtgången av arbetskraft och därmed även kostnaden stiger med fallande dimensioner hos de avverkade träden. Är arbetskrafttillgången knapp, ligger det därför nära till hands, att densamma i första hand utnyttjas för uttagandet av det grövre och värdefullare virket, varvid större total effekt erhålles. Förbundet kan icke dela motionärernas optimistiska syn på skogsbrukets arbetskraftsförhållanden. Inom det större skogsbruket är man närmast av den uppfattningen, att tillgången framför allt av huggare är för knapp och utgör ett allvarligt hinder mot genomförandet av ett rationellt skogsbruk med värddande genomhuggningar alltifrån beståndens tidigaste ålder.

De åtgärder, som krävas för att möjliggöra ett rationellt beståndsvårdsarbete i tillfredsställande omfattning, äro sålunda ingalunda av den art, som motionärerna påyrka, nämligen att utöka förvaltningspersonalen. Problemet skall i första hand angripas som en skogsarbetarfråga. Det gäller att till skogsnärigen knyta en tillräckligt stor stam av yrkesskickliga arbetare. Under insikt härom ha de större skogsägarna, delvis under samverkan med statsmakterna och domänverket, vidtagit åtgärder i syfte att rekrytera och bevara en fackkunnig skogsarbetarstam. Bland dylika åtgärder må nämnas yrkesutbildning på flera olika plan, ordnandet av skogsarbetarnas bostadsfrågor både i fasta och tillfälliga förläggningar, rationalisering av själva skogsarbetet m. m.

Den av motionärerna begärda utredningen har enligt förbundets mening icke någon uppgift att fylla. Alla de spörsmål, som beröras i motionen, äro redan uppmärksammade eller befinna sig under utredning.

Utskottet. Det torde vara en allmänt omfattad åsikt, att vården av skogarna i vårt land är i vissa avseenden bristfällig. Omdömet torde gälla såväl statliga som övriga skogar. Detta förhållande har redan tidigare beaktats, och åtgärder ha vidtagits för att åstadkomma rättelse.

Sålunda må till en början erinras om den s. k. skogsvårdsstyrelseutredningen (SOU 1946: 46), som med ledning av gjorda undersökningar sökte klarlägga omfattningen av skogsvårdsstyrelsernas framtida arbetsprogram. Det förutsattes därvid bland annat, att sådana återväxtåtgärder, som äro föreskrivna i lag och därför i den mån de blivit eftersatta böra vidtagas snarast möjligt, icke skulle kunna genomföras på kortare tid än omkring 20 år. Vidare utgick man ifrån att dels erforderliga återväxtåtgärder å marker, som av ålder äro kala, och i trakter med otillfredsställande skogstillstånd, dels röjningar i stavaskog och tätväxande ungskogar, dels ock nödiga diknings- och skogsarbeten skulle fullbordas inom en tid av 50 år.

Med dessa utgångspunkter kom utredningen till det resultatet, att genomförandet av skogsvårdsstyrelsernas beräknade arbetsuppgifter skulle kräva en synnerligen stor utökning av den personal, som fanns till förfogande år 1944. Främst av finansiella skäl ansåg utredningen därför, att det angivna s. k. normalprogrammet icke kunde genomföras i full utsträckning. Såsom en tills vidare möjlig och rimlig linje angav utredningen ett realiserande av normalprogrammet till ca 65 procent. I enlighet med denna rekommendation ha statsmakterna under åren 1946, 1947, 1949 och 1950 ställt

medel till förfogande för normalprogrammets genomförande i nämnda begränsade utsträckning. År 1948 beviljades anslag, motsvarande kostnaderna för programmets genomförande till 55 procent.

Vilka skogsvårdande åtgärder som böra vidtagas torde sålunda i huvudsak vara utrett. Genomförandet av dessa utgör emellertid ett problem, vars lösning är beroende av såväl det ekonomiska läget som läget på arbetsmarknaden. I den mån förhållandena på dessa områden förbättras, torde det vara att förvänta att normalprogrammet genomföres i ökad utsträckning.

I fråga om de statliga skogarna kan vidare framhållas domänstyrelsens uttalande, att revirens och bevakningstrakternas omfattning ständigt är föremål för styrelsens uppmärksamhet. Åtgärder ha även vidtagits för att skapa bättre förutsättningar för jägmästare och kronojägare att mera ägna sig åt det praktiska förvaltningsarbetet. En av tjänstemännen i domänstyrelsen och ledamöter av statens organisationsnämnd sammansatt beredning sysslar bland annat med detta spörsmål.

Vad härefter särskilt angår den av motionärerna ifrågasatta intensifieringen av gallringarna framgår av utredningen i ärendet, att meningarna äro delade rörande vilken produktionsvinsten därav skulle kunna bliva. Utan att närmare ingå på detta spörsmål vill utskottet för sin del framhålla, att lönsamheten av kortare gallringsintervall står i visst förhållande till möjligheterna att tillvarataga klenvirket på ett ekonomiskt tillfredsställande sätt. I skilda sammanhang har statsmakternas uppmärksamhet påkallats beträffande dessa möjligheter. Med anledning härav har Kungl. Maj:t den 31 juli 1945 uppdragit åt statens skogsforskningsinstitut att verkställa utredning rörande den framtida tillgången på klenvirke och dettas avsättning inom olika användningsområden ävensom rörande framställningskostnader för olika småvirkessortiment för vissa avsättningslägen vid iakttagande av utdrivningsteknikens senaste rön. Denna utredning har ännu icke helt avslutats.

Vidare har chefen för handelsdepartementet den 30 januari 1950 tillkallat särskilda sakkunniga för att utreda möjligheterna att genom ett mera rationellt utnyttjande av våra skogstillgångar främja exporten. I direktiven för utredningen har angivits, att denna bland annat bör avse frågan om klenvirkets tillvaratagande, varvid icke böra förbises andra möjliga användningsområden för klenvirket än som bränsle. Vissa skogsvårdsfrågor och vad därmed står i samband kunna vidare enligt direktiven visa sig vara av den natur, att de böra övervägas. Utredningen skall i första hand beröra produktionsförhållandena i de södra delarna av landet.

Av det anförda torde framgå, att statsmakterna och de berörda myndigheterna äro väl medvetna om att skogsvården icke är tillfredsställande och ha sin uppmärksamhet riktad på bristerna. De utredningar, som redan kommit till stånd, synas till avsevärd del även beröra de i förevarande motioner åsyftade spörsmålen. Vid sådant förhållande synes det utskottet lämpligt, att resultaten av utredningarna avvaktas, innan ytterligare åtgärder vidtagas. Därvid förutsätter utskottet emellertid, att vederbörande myndigheter

med uppmärksamhet följa den fortsatta utvecklingen och, om så befinnes påkallat, inkomma med de förslag, vartill denna kan giva anledning.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,
att motionerna I: 335 och II: 393 icke må föranleda någon
riksdagens vidare åtgärd.

Stockholm den 16 maj 1950.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Vid detta ärendes slutbehandling ha närvarit:

från f ö r s t a kammaren: herrar Tjällgren, Alfred Andersson, Svedberg, Carl Sundberg, Näslund, Jon Jonsson, Henry Johansson*, Bror Nilsson, Hjalmar Nilsson och Bertil Andersson*; samt

från a n d r a kammaren: herrar Andersson i Tungelsta, Jacobson i Vilhelmina, Antby, Andersson i Hyssna, Jonsson i Järvsand och Ahlsten, fru Eriksson i Hallstahammar, herrar Mårtensson i Smedstorp* och Boman i Stafsund samt fru Boman.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.